

บุญเรียง อรุณรัตน์. 2549. ความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของ
สำนักสงฆ์ ในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ.ดร.ประสิทธิ์ ประคองศรี,
รศ.ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 1) สภาพสังคมเศรษฐกิจของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
ที่มีสำนักสงฆ์อยู่ในพื้นที่ปกครอง 2) ความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อความจำเป็นในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 3) ความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ต่อสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น
ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสำนักสงฆ์ 4) สภาพปัญหาในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
ของสำนักสงฆ์และ 5) เปรียบเทียบความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีความแตกต่างกันในขนาด
พื้นที่ถือครอง อายุ ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง ระดับการศึกษาต่อสภาพที่ควรจะเป็นในการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้ของสำนักสงฆ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ประชากรที่ศึกษาทั้งหมด
ซึ่งเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านจำนวน 140 ราย ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่ดำเนินการศึกษาเฉพาะใน
ตำบลและหมู่บ้านที่มีสำนักสงฆ์ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าไม้ซึ่งเป็นเขตการปกครองของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
นั้น ๆ โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นกำนัน 43 ราย ผู้ใหญ่บ้าน 97 ราย ดำเนินการเก็บรวบรวม
ข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 และใช้โปรแกรม SPSS วิเคราะห์ข้อมูล
และประมวลผล

ผลการศึกษาโดยภาพรวมเฉลี่ยพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีอายุ 50.9 ปี สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ดำรงตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน 6.3 ปี สมาชิกในครัวเรือน 5.3 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีขนาดพื้นที่ถือครอง 36.4 ไร่ รายได้ที่เป็นเงินสดต่อปีและต่อครัวเรือนในภาคเกษตร 70,400 บาท และนอกภาคเกษตร 48,392.86 บาท

กำนันผู้ใหญ่บ้านได้ให้ความเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเห็นว่าที่สำนักสงฆ์จำเป็นต้องแสดงบทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เนื่องจากทรัพยากรป่าไม้ได้ถูกทำลายไปมากยังผลให้สภาพแวดล้อมขาดความสมดุล สัตว์บางชนิดสูญพันธุ์ เกิดอุทกภัย และการพังทลายของหน้าดินเพิ่มขึ้น ที่สำคัญคือคนส่วนใหญ่ยังมองปัญหาการขาดที่ทำกินสำคัญกว่าการที่พื้นที่ป่าลดลง ราษฎรได้ใช้ประโยชน์จากสำนักสงฆ์ในสภาพที่เป็นจริง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การเก็บหาผลผลิตจากป่า และไม้ฟืนเพื่อใช้ในครัวเรือน เพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และสภาพการใช้ประโยชน์ด้านต่างๆดังกล่าวของราษฎรควรลดลงยกเว้นที่การใช้เป็นสถานที่

ท้องที่เขียวพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเป็นแหล่งปฏิบัติธรรมของชุมชน และเพื่อเป็นแหล่งศึกษา ธรรมชาติและศึกษารวมของเยาวชนในโรงเรียน ที่ควรใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น การอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้ของสำนักสงฆ์ หมายถึงรวมถึงการเก็บรักษา การบูรณะซ่อมแซม การฟื้นฟูปรับสภาพ การสงวนรักษา การแบ่งเขตพื้นที่ป่ามีการดำเนินการน้อยมากรวมทั้งสภาพที่เป็นจริงและสภาพ ที่ควรจะเป็น แต่กิจกรรมที่ดำเนินการมากได้แก่ กิจกรรมการสั่งสอนราษฎรให้หยุดยั้งการทำลาย ป่า การปลูกสร้างจิตสำนึก โดยการอบรมให้ความรู้แก่ราษฎรในการอนุรักษ์ป่า และการป้องกันดูแล รวมทั้งกิจกรรม การตรวจป่า เพื่อป้องกัน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่อนุรักษ์ ตามสภาพ ที่เป็นจริงราษฎรมีส่วนร่วมกับสำนักสงฆ์ในการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ใน ระดับมากได้แก่ การร่วมตรวจตราแนวเขตสำนักสงฆ์ แนวกันไฟ และแนวเขตป่าอนุรักษ์ที่มีการ ปักหลักเขตที่แน่นอน และการป้องกัน การลักลอบตัดไม้ แต่การมีส่วนร่วมของกิจกรรมดังกล่าวใน สภาพที่ควรจะเป็นควรมีจำนวนครั้งลดลงทั้งนี้เพราะสำนักสงฆ์มีเขตที่ชัดเจน ยกเว้น การร่วมตรวจ ป่าเพื่อป้องกันการลักลอบตัดไม้ การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับที่กำหนดผู้ใหญ่บ้านเห็นว่า ราษฎรมีการปฏิบัติอย่างจริงจังทั้งในสภาพที่เป็นจริงและในสภาพที่ควรจะเป็น ได้แก่ การห้าม เผาป่า การห้ามบุกรุกพื้นที่ ห้ามตัดไม้ในบริเวณป่าอนุรักษ์ที่สำนักสงฆ์ดูแล เว้นแต่ได้รับอนุญาต จากเจ้าอาวาส การตัดไม้หักยอดค้ำและ การนำไม้ล้มขอนนอนไพร ไปใช้ประโยชน์ ห้ามล่าสัตว์ ทุกชนิดในเขตป่าอนุรักษ์ที่สำนักสงฆ์ดูแลรักษา และไม่ควรเก็บหน่อไม้ในพื้นที่ ป่าอนุรักษ์ที่ สำนักสงฆ์ดูแลรักษา และสำนักสงฆ์ประสบปัญหาในระดับน้อยทั้งในเรื่อง การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์เงินทุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน และปัญหาที่เกิดจากหน่วยงานราชการไม่ให้ความ สนใจเข้าร่วมดำเนินงาน

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีความแตกต่างกันในด้าน ขนาดพื้นที่ถือครอง อายุ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง และระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ควรจะเป็นของสำนักสงฆ์แตกต่างกันในบางประเด็น

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาที่ควรสนับสนุนให้สำนักสงฆ์ดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้ต่อไปและเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการใช้ เพื่อเป็นสถานที่ท้องที่เขียว พักผ่อนหย่อนใจ ศึกษา ธรรมชาติและธรรมของเยาวชนในโรงเรียน และมีการรักษากฎระเบียบข้อบังคับของสำนักสงฆ์ อย่างจริงจังและจัดการสั่งสอน การสร้างจิตสำนึกโดยการอบรมให้ความรู้แก่ราษฎรในการ อนุรักษ์ป่า ขณะเดียวกันสำนักสงฆ์จำเป็นต้องดำเนินการให้มีการปฏิบัติน้อยลง ได้แก่ การนำต้นไม้ หรือพืชสมุนไพรที่มีจำนวนน้อยมาใช้ประโยชน์ ตลอดจนผลผลิตจากป่า เช่น เห็ดป่า ผักป่า หน่อไม้ ไม้ฟัน

Boonrerng Arunrat. 2006. **Opinions of Village and Sub-district Headmen Toward Forest Resource Conservation of Buddhist Temples in Chang wat Khon Kaen.** Master of Science Thesis in Agricultural Extension, Graduate School, Khon Kaen University. [ISBN 974-626-997-6]

Thesis advisors : Assoc. Prof. Dr. Prasit Prakongsri,
Assoc. Prof. Dr. Somsak Srisontisuk

ABSTRACT

The objectives of this research were to study 1) some socio-economic status of village and sub-district headmen with a buddish temple located in their responsible area, 2) opinions of village and sub-district headmen toward necessities to conserve forest resources, 3) opinions of the village and sub-district headmen on present conditions and perspective conditions toward forest resource conservation of buddhist temples, 4) problems on forest resource conservation, and 5) to compare opinions of village and sub-district headmen with different size of land holding, age, term of governorship and level of education toward perspective conditions of the forest conservation. The data was collected during October – December, 2005 from interviews of the subjects of the study, including 140 village and sub-district headmen holding the current position while the study was being conducted. Not given random sampling, the eligible villages and sub-districts were those where the buddist temples governed by the subjects were located. They were categorized as 43 sub-district headmen and 97 village headmen. The data were subsequently analyzed statistically, using the SPSS program.

All in all, it was found in the study that, on average, the subjects of the study were 50.9 years of age, finished primary education, hold 6.3 years of the position , had 5.3 household members . Averagely, they occupied 3.64 rais of land; their main occupation was agricultural practice; their on-farm and off-farm cash income were 70,400 baht and 48,392.86, respectively.

It seemed to the subject that it was necessary for the buddist temples to actively exert their roles in carrying out forest resource conservation due to the fact that deforestation contributed to impairment of environment balance, resulting in extinction of certain species of animals and flood disasters. In addition, degraded forests substantially led to erosion of soil surface, deterioration of

ecological system. Unfortunately, what majority of people considered the most serious problems was lack of land utilization rather than decline of forest area.

The respect of present forest exploitation of the villagers where the buddist temples were located, were as follows; forest products collection, wood collection for household use, and recreational place. According to the subjects, the annual frequency of forest exploitation by the villagers should be less except for the purpose of being recreational place, community's buddist practicing place, and source of natural and dhamma study. Forest resource conservation conceived by the budist temples meant reserving, restoring, renovating, reviving, and conserving. The smallest times of the activity that was annually implemented was to divide real forest area and perspective area, whereas what was carried out most was the activities focusing on educating the people to stop deforestation, fostering awareness of forest conservation, forest inspection against illegally forest cutting in the conserved areas. In entire year, the real participation between local people and budist temples in the forest resource conservation included jointly inspecting the buddist temple boundary, fire-preventing boundary and officially embroidered forest boundary as well as preventing illegally forest cutting. However, based on actual situations, the frequency of those activities should be fewer except for forest inspection against forest pirate. About regulation enforcement, what the subjects perceived both real action and perspective actions to be done was not to burn the forest, trespass the boundary, cut trees in the buddist temple territory unless given a permission by the abbot, break tree branches nor take the dead wood for own sake. It was prohibited to hunt the animals and collect bamboo shoots in the territory of the buddist temples. Nevertheless, the temples confronted with the typical challenges feeble supports on facility, equipment and budget from the government and private sectors as well as inactive collaboration of the authorities.

The results from opinion comparison among village and sub-district headmen showed that they were different in term of size of land holding, age, terms of governorship, level of education. And, their opinions toward forest resource conservation in perspective action were distinct in certain issues.

The suggestion based on results of the research is that forest resource conservation should be pursued and reinforced so that it will become tourist attraction, recreational place, natural and Dhamma education source of children. It is important that people seriously follow the regulations

issued by the buddist temples, and that the people be educated and forested on public awareness, by training and educating on forest resource conservation and wise used. But, what should be discouraged is to exploit the limited herbs as well as collect such forest produce as wild mushroom, vegetables, bamboo shoot and wood fuels.